

Алексєєва Н. Ю. – суддя Полтавського
окружного адміністративного суду

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ
РОЗГОЛОШЕННЮ ДАНИХ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ Й ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Одним зі злочинів проти правосуддя, що можуть бути вчинені свідком, експертом, є розголошення даних досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності (ч. 1 ст. 387 Кримінального кодексу (КК) України). Важливого значення набуває вдосконалення кримінально-правової протидії цьому злочину попри те, що впродовж 2013–2016 рр. жодна особа не була засуджена за його вчинення. Цей злочин безпосередньо впливає на формування доказової бази у кримінальному провадженні та може завдати шкоди досягненню формальної суб'єктивної істини у справі.

Предметом злочину в диспозиції ч. 1 ст. 387 КК України визначено дані оперативно-розшукової діяльності (ОРД) та досудового розслідування.

Термін «дані ОРД» у законодавстві про ОРД не використовують. Натомість ужито таке поняття, як «матеріали ОРД», «оперативно-розшукові матеріали» (ст. 10, 14 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1]). На думку М. А. Погорецького, «матеріали ОРД – це різноманітні носії фактичних даних і відомостей, документи, предмети, що містять у собі фактичні дані (відомості, інформацію, дані), та їх носії, які отримують під час ОРД і містяться в оперативно-розшукових справах» [2, с. 271]. Усі матеріали ОРД є негласними, у зв'язку із чим до їх оформлення та долучення до матеріалів кримінальних проваджень висувають особливі вимоги. Водночас у КПК України не передбачено норм, які регламентували б таємні заходи поводження з матеріалами ОРД та нерозголошення даних ОРД, зокрема щодо форм і методів проведення ОРД, осіб, які співпрацюють з органами, що здійснюють ОРД. Водночас, згідно зі ст. 8 Закону України «Про державну таємницю» [3], дані ОРД належать до державної

таємниці. З огляду на зазначене, необхідно з'ясувати, чи може, наприклад, свідок чи експерт розголосити дані ОРД. На думку В. В. Рубцова, «...експерт може розголосити лише дані досудового розслідування, оскільки будь-яка експертиза призначається на підставі звернення сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду (ч. 1 ст. 242 КПК України). Натомість експерт не може проводити експертизу до моменту внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення в ЄРДР» [4, с. 64–65]. Зазначене стосується і свідка, відповідно до особливостей здійснення ОРД та втаємничення її даних. Отже, свідок, експерт, перекладач не можуть учинити розголошення даних ОРД. У зв'язку з тим, що ОРД має конспіративний, негласний характер, а оперативно-розшукові відносини можуть виникнути лише стосовно обмеженого кола осіб (між державними органами та їх посадовими особами під час здійснення ОРД, між ними й особами, щодо яких провадять оперативно-розшукові заходи (об'єктами оперативно-розшукових справ), між державними органами та їх посадовими особами й особами, яких залучають до ОРД на негласній (конспіративній) основі (агенти, резиденти, довірені особи, утримувачі явочних квартир), доходимо висновку, що можливість розсекречення оперативно-розшукової інформації є достатньо мізерною, передусім з боку осіб, яких залучають до проведення ОРД на негласній основі. На нашу думку, доцільно виключити вказівку на дані ОРД з диспозиції ч. 1 ст. 387 КК України, залишивши їх як предмет злочину, передбаченого ч. 2 цієї статті.

Проаналізувавши Кримінальний процесуальний кодекс України, можна встановити перелік тих осіб, для яких на нормативному рівні закріплено обов'язок не розголошувати дані досудового розслідування: потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюють провадження, третя особа, щодо майна якої вирішують питання про арешт, свідок, особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого або яка стала очевидцем таких дій, перекладач, експерт, фахівець, представник персоналу органу пробації. Дослідивши відповідні кримінальні процесуальні норми, а також ст. 222 цього Кодексу, яка регламентує положення про недопустимість розголошення відомостей

досудового розслідування у зв'язку з участю в ньому, доходимо таких висновків: у ст. 387 КК України використано таке поняття, як «дані досудового розслідування», а у КПК України застосовано термін «відомості досудового розслідування»; в інших статтях КПК України поняття «відомості досудового розслідування» конкретизовано.

Термінологічне позначення предмета злочину, передбаченого ст. 387 КК України, слід узгодити з термінологією КПК України, визначивши його як відомості досудового розслідування. Водночас у диспозиціях ч. 1 та 2 цієї статті відповідний предмет злочину доцільно конкретизувати, зазначивши, що ним є відомості досудового розслідування, які стали відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні й які становлять охоронювану законом таємницю.

Таким чином, ми розглянули лише аспекти кримінально-правової протидії розголошенню даних ОРД та досудового розслідування. Однак вони свідчать про те, що ч. 1 ст. 387 КК України потребує подальшого вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>. – Назва з екрана.

2. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі : монографія / М. А. Погорецький. – Харків : Арсіс, 2007. – 576 с.

3. Про інформацію [Електронний ресурс] : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/para0124#o124>. – Назва з екрана.

4. Рубцов В. В. Кримінально-правова оцінка порушень, допущених у ході експертної діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Рубцов Володимир Васильович. – Львів, 2016. – 198 с.